

PRIMORSKI GOSPODAR

Líst za povspeševanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Anton Štrekelj*, državni potovalni učitelj kmetijstva v Gorici.
Izdaja „*Goriško kmetijsko društvo*“.

Šten. 12.

V Gorici, dne 19. junija 1906.

Tečaj 11.

Kmetje, združimo se proti tržnim oderuhom!

Kdor hoče dobro gospodariti, ta ne sme gledati samo na to, da pridela mnogo in dobrega blaga, marveč on mora tudi znati svoj pridelek prav prodati ali uporabiti. Našemu kmetu manjka navadno trgovski talent, zato dobiva za svoje pridelke navadno mnogo manj, nego bi lahko dobil. Dobiček njegovega truda pripade zato večinoma prekupcem. Kmet je zadovoljen samo da se mu poplača delo, mnogokrat pa še tega ne doseže.

Osobito žalostne razmere so v tem oziru pri nas na Goriškem, najbolj v Gorici sami. Goriška okolica prideluje, kakor znano, jako mnogo razne zelenjave za izvoz. Tudi sadja pride mnogo na goriški trg. Našemu blagu priznalo se je povsod odlično mesto. Če pa pogledamo ceno temu blagu na goriškem trgu in ceno, ki jo ima isto blago po drugih mestih, kamor se je prepeljalo, se moramo kar čuditi velikanski razliki. Prav pogostoma zadobi isti pridelek, n. pr. na Dunaju trikrat večo ceno nego jo je imel v Gorici. Za železnico vendar se ne potrosi toliko, da bi vožnja blago tako podražila! Ne, prekupec hoče imeti dobiček, velik dobiček in zato tlači pri nas ceno tako nizko, kakor le more. Kdor je prinesel blago v mesto, ga ne bo nosil zopet domov, marveč dati ga mora po vsaki ceni. Kar so počenjali prekupci na Goriškem trgu pa letos, to presega že vse meje in kliče po maščevanju.

Črešnje, pa tudi zelenjava, kakor grah, solata, šparglji itd. obrodili so letos nekoliko bolj nego druga leta. Tudi sadež je

bil lepši. Naše črešnje so meseca maja skoraj edine v kupčiji in ni se bati, da bi se jim delalo od drugod zdatno konkurenco. Zato je pač čudno, da so plačevali prekupci ta sad en dan po 40 do 50 vinarjev, a koj drugi dan mu je pala cena na 8 do 10 vinarjev. Saj vendar se ni prenapolnil svetovni trg kar v enem dnevu. Ne, prekupci so videli, da je prišlo na goriški trg nekoliko več blaga, ki bo zadostovalo njihovim potrebam in sklenili so med sabo grd, umazan kartel, da ne sme nikdo sadja dražje plačevati, nego se določi. Da, čestokrat se je dogodilo, da je bila cena raznim pridelkom na goriškem trgu zjutraj rano še visoka, a koj v četrť ure je pala na polovico, ali še manj. Takih oderuških kupcev, ki izkoriščajo naš položaj, moramo se kmetje iznebiti in ustvariti si moramo drugačno trgovino, ki ne bo plačevala naših pridelkov po cenah na goriškem trgu, marveč na svetovnem trgu. Kako priti do take trgovine?

Najboljše bi bilo seveda, če bi dobili nekoliko solidnih trgovcev, ki se ne bi dali vezati od drugih. Toda to je jako težko, ker jim bi napravljali drugi konkurenco. Edina prava rešitev bila bi po našem mnenju v tem, da zasnujemo v Gorici eksportno zadrugo. S pomočjo te ne bi prodajali kmetovalci svojega blaga v Gorici, marveč v drugih mestih. V Gorici bi se blago samo nabiralo. Kmet bi dobil pri ti prodaji sam dobiček in ne bilo bi ga treba še-le deliti s prekupcem.

Žal, da nismo kmetje na Goriškem še prav zreli za združništvo, ker si premalo zaupamo ter se začnemo povsod, kamor nas pr'de nekoliko več skupaj, prepirati. Mi se ne znamo še podvreči mnenju večine in če ne mislijo vsi tako kakor mi, pa rovamo proti nasprotnikom, četudi je naše mnenje popolnoma napačno. Posebno radi se zatekajo naši kmetje v takih slučajih v politične stranke in na politični podlagi delajo potem toliko časa, da se društvo vgonobi. Izgledov imamo precej. Tega bi se morali enkrat iznebiti, kajti le v slogi in skupnem stanovskem delovanju bo naša rešitev.

Po našem mnenju pridemo kmetje na Goriškem še-le potem do boljšega stanja, ko bodemo zamogli neodvisno od naših prekupcev svoje pridelke prodajati, kar dosežemo pa edinole potom zadruga. Kakšna naj bi bila ta zadruga?

Za sadno in zelenjadno trgovino, ni potrebno ravno mnogo kapitala, zato bi tudi ne bilo potreba velikih deležev. Deleži 10 ali 20 kron s štirikratnim jamstvom bi zadostovali. Saj bi se plačevali pridelki lahko tudi potem, ko se prodajo ali koncem vsakega meseca. V Gorici in tudi drugod ob postajah napraviti bi se morala potrebna skladišča, kjer bi se pridelki sprejemali in odpšiljali. Po velikih mestih pa bi morala imeti zadruga svoje razprodajalce, ki bi skrbeli za to, da se blago kolikor mogoče hitro in drago oddá. Če bi bila zadruga velika, priskrbela bi si lahko tudi posebne železniške vozove (vagone) za pošiljanje sadja in zelenjave. Na Francoskem in v Ameriki imajo že take vozove. V njih se ohrani sadje tudi 14 dni popolnoma sveže, ker se dajo s pomočjo ledu shladiti. Kako lahko bi konkurirala potem zadruga z drugimi trgovci! Koliko našega sadja bi se potem več razposlalo! Šmokev n. pr. ne moremo sedaj niti prodajati, ker ne trajajo več nego eden ali dva dni. V mrzlem vozu ohranil bi se ta najbolj žlahten sad lahko tudi 8krat toliko časa.

Zadruga bi skrbela razun za kupčijo tudi za to, da se prideluje samo tako blago, ki se v svetu zahteva in drago plačuje. Ona bi lahko dajala svojim udom tudi razno zelenjadno seme. Koliko denarja bi zamogli več dobiti naši kmetovalci, ako bi pridelovali tako blago, ki ustreza odjemalcem! Našega krompirja gre n. pr. sedaj le malo na Dunaj, ker ljubi Dunajčan najbolj takozvani kípfelj; če bi se pa prideloval pri nas tudi ta krompir, zadobili bi tudi v naši prestolici mnogo odjemalcev.

Kmetovalci! Težki so časi, v katerih živimo, a še težji bodo, če si ne o pravem času pomagamo. Vstavimo vendar boj proti svojemu bratu-sotrpinu, združimo se, a orožje nastavimo proti onim tržnim oderuhom, ki nas že toliko let podobno pivkavam izsesavajo.

Št.

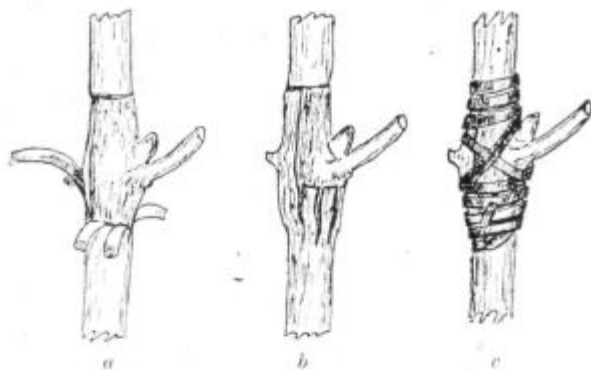

Cepljenje trt v piščalo.

Cepljenje trt v piščalo je še novo. Prvi je cepil trte na ta način predlanskem kmet Zorn v Dolenji Vrtojbi. Cepljenje se mu je sponeslo izborno, kajti rastlo je okoli 95 odstotkov

vtaknjenih oči. Ta krasen uspeh spodbudil je tudi druge vno-gradnike po Vrtojbi in Biljah h posnemanju. In res, vsem se je sponeslo cepljenje tudi lani prav dobro. Prijelo se je malo ne vsako vtaknjeno oko. Ker se je pa na sploh cepilo še-le meseca avgusta, ni dozorelo oko do zime toliko, da bi moglo prenesti hud mraz. Največ škode temu cepljenju pa je napra-vila slana, ki se je pokazala lani že 15. oktobra po naših vno-gradih in je zamorila vse nežno mladje in listje. Kjer ni dozo-relo oko do onega časa, tam ga je vzela zima. Lanske skušnje so toraj pokazale, da se mora cepljenje v piščalo prej izvršiti, nego meseca avgusta. Prva polovica julija (od sv. Petra do sv. Mohorja) bo najboljši čas. Kdor je cepil lansko leto v Vrtojbi že julija, temu rastejo trte prav lepo in zima jim ni toliko škodila.

Kako se cepijo trte v piščalo, povedali smo v kratkem že lansko leto. Ker bi znalo biti to cepljenje za nas precejšnje važnosti, opisati ga hočemo nekoliko bolj natanko.

Pod 33. Cepljenje trt v piščalo.

Pred vsem naj se pové, da se divjak pri cepljenju prav nič ne prereže. On raste naprej, kakor bi se na njim nič ne storilo. Radi tega ohrani trta vso moč in če se cepljenje ne sponese, smo edino ob delo, ne pa tudi ob trto, kakor se do-godi dostikrat pri zelenem cepljenju. Tako trto požlahtnimo lahko naslednjo spomlad v zeleno. Navadno cepimo na ta način one trte, ki so bile za zeleno cepljenje prešibke ali one, ki so niso pri zelenem cepljenju prijele. Če smo sadili v vinograd okoreninčene divjake in so ti do julija zadostno zrastle, cepimo lahko tudi te.

Cepič mora biti pri tem cepljenju približno tako debel, kakor je podlaga. Nič ne dé tudi, če je za spoznanje tanjši. Paziti pa je na to, da je približno ravno tako star, kakor mladika, na katero hočemo cepič posaditi. Kedar nabiramo cepiče, jemljimo jih samo od takih trt, ki ne trpijo od peronospore. Cepiče hraniti je treba v mokrem mahu ali v mokri cunji.

Ko cepimo, pokleknejo poleg trte in na najbolj navpični mladiki si odberemo člen, ki nima zakotnega poganka (baštarda) in je tudi dovolj raven. Okoli 1 *cm* nad odbranim očesom prerežemo nato lubad v kolobarju. Pri tem je pa paziti, da se ne prereže mladika. Ravno tako se odreže lubad neposredno pod očesom, vendar ne v celem kolobarju, marveč samo nekoliko več, nego nad polovico. Za očesom pustiti je spodaj lubad neprerezan. Oko in prerezani lubad se nato odlupi. Tudi lubad od zadej in pod očesom je privzdigniti, da štrli od mladike.

Ko je to delo končano, odberemo si hitro primeren cepič. Tudi ta ne sme imeti zakotnih pogankov. Kakor na podlagi, napravimo tudi tu z ojstrim nožem zarezo v kolobarju za 1 *cm* nad očesom. Drugi kolobar napraviti je za 1 *cm* pod očesom a za očesom je lubad podolgič od gornjega do spodnjega kolobarja zarezati. Lahko si en kolobar tudi prihranimo, če mladiko na dotičnem mestu kar odrežemo. Ko smo to izvršili, privzdigniti moramo s pomočjo lesene ali koščene zagozdice ali pa tudi s pomočjo nohtov lubad od zadej, da se loči ta skoraj do očesa od lesu. Nato primemo oko z dvema prstoma ter ga odtržemo. To delo je treba opraviti pa tako, da ostane pod očesom srčice, ker bi se oko v nasprotnem slučaju ne prijelo.

Oko z lubadom (piščala, trobec) postaviti je nato čim bolj hitro na ono mesto, kjer je bilo prej divjakovo oko (glej črka *a* v podobi 33.). Lubad na divjaku, ki smo ga prej privzdignili, pripogniti je tako nad piščalo, kakor kaže v podobi črka *b*. Odprtina na piščali zakrije se s koščekom divjakovega lubada, katerega smo pustili zadej bolj na dolgo.

Zažobvezo rabijo se tudi pri tem cepljenju gumijevi trakci. Z vežnjo pričeti je pod očesom in sicer tako, da se koj s prvim ovijanem pritisne lubad, ki štrli od cepiča, h temu. Ko se je gumija spodaj enkrat ali dvakrat ovila, preide se z vežnjo preko člena nad oko. Tu se gumija enkrat ovije. Nato se veže od druge strani člena pod oko, kjer se gumija še enkrat ovije.

Potem se preide vnovič proti gornjemu delu, sedaj pa tako, da se napravi s prejšnjo obvezo križ. Ko se gumija zgoraj še enkrat ali dvakrat ovije, napravi se tudi na drugi strani križ ter se veže proti dnu, kjer se trakec tako zaveže, kakor pri zelenem cepljenju. Kedar se veže, paziti je osobito na to, da se pritisne oko čvrsto h podlagi. Če ostane namreč pod očesom le majhna votlinica, pa se to ne prime. Črka *c* v podobi kaže obvezano cepljeno mladiko. Kadar cepimo in vežemo, paziti moramo, da ne odlomimo mladike, ki se ravno na cepljenem mestu rada odkrhne.

V osmih dneh po cepljenju se že pozna, ali se je oko prijelo. Ako vidimo, da je začel gumijev trakec mladiko zajedati, treba je tega odstraniti. Drugega dela pa ni pri tem cepljenju, kajti oko ne sme pognati prvo leto.

Naslednjo zimo prerezati je cepljeno mladiko nad plemenitim očesom, a vse drugo divje mladje je odstraniti. Ker se ni trta s prerezavanjem mladja oslabela, požene vtaknjeno oko jako močno mladiko. Včasih zraste ta mladika do 6 metrov na dolgo.

To cepljenje je sicer nekoliko zamudno, toda krasen uspeh poplača obilo veči trud. Če se je trta prijela, je to prava krasota! Osobito priporočamo to cepljenje na onih trtah, ki so se s zelenim cepljenjem pokvarile. Tudi pri že cepljenih trtah, katere nam pa ne vgajajo, je to cepljenje dobrodošlo. Če cepimo mladiko na pavcu v piščalo, požene ta prihodnje leto mladiko za napenjalec, a mi ne izgubimo pri tem nobene trgatve. Edina napaka pri tem cepljenju je, da cepič le bolj težko dozori in zato ga zima rada pokvari. Za severne kraje ne bo toraj nič s takim cepljenjem, pri nas bodemo pa popravljali ž njim, kar smo z drugačnim cepljenjem pokvarili. Št.

Nekoliko nasvetov, ki se tičejo kokošarstva.

V Avstriji je neki najbolj razvito kokošarstvo okoli Schärdinga na Gornjem Avstrijskem. Največ zaslug, da se je koko-

šarstvo tod zboljšalo, ima gotovo posestnik Wieninger v Schärdingu, ki deluje že celo vrsto let za blagor svojih rojakov — kmetovalcev. Ta zlata vredni človek vstanovil je pred nekolikimi leti v Schärdingu tudi zvezo za prodajo masla in jajc, ki je bila in je še pravi trn v očeh nekaterih trgovcev s takim blagom. Ta zveza se bavi izključno s prodajo teh pridelkov in v kratkem času svojega obstanka dosegla je lepe uspehe. Prej so izkoriščali trgovci ubogo kmetско ljudstvo, kakor so le mogli in znali, sedaj dobivajo kmetje sami dobiček. Res je, da je šla stvar od početka jako trdo, ker je bilo ljudstvo tudi tam starokopitno, toda sedaj gre vse v najboljšem redu. Prvo poslovno leto imela je n. pr. zveza okoli 60.000 kron izgube, sedaj ima že velike preostanke. Ljudje so z napravo jako zadovoljni, kar pač priča velikansko število jajc, ki se razpošljejo vsak dan na razne kraje sveta.

Tudi pri nas bi bilo dobro, če bi se organizirali podobno kmetovalcem okoli Schärdinga. Osobito v naših Gorah bi bilo to potrebno. Zato pogledjmo, kako so stvar tam napravili.

V mlekarnah po Gornjem Avstrijskem se ne nabira, kakor pri nas, samo mleko, marveč tudi smetana, maslo in jajca. Tam ima skoraj vsak posestnik svoj posnemalnik, s katerim posname mleko sam. Smetano ali maslo pošlje v mlekarno, posneto mleko pa porabi v družini in za vzgojo telet ter rejo prešičev. Čim so mu znesle kokoši nekoliko jajc, dá tudi te v mlekarnico in sicer po zimi vsaj enkrat, poleti dvakrat v tednu. Tu se pritisne na vsako jajce število, ki ga nosi njegova knjižica (ali hišno številko) ter prva črka imena mlekarne. Jajca pošlje potem mlekarna skupno zvezi, kjer jih odberejo po velikosti. Obenem jih tudi preiščejo s pomočjo posebne luči na starost (stara jajca imajo „na luni“ več zraka). Za vsako staro jajce se odbije, onemu, ki ga je poslal poleti 10, pozimi 20 vinarjev. Če pošlje kedo večkrat stara jajca, se kaznuje ali pa celó izključi. Zadrुžniki ne smejo prodajati jajc drugam, nego zvezi. Plačilo dobé tu vsak mesec. Seveda se ravna cena po tem, kako drago so se jajca prodala. Zadrुžnikom se ne plačujejo jajca po številu, ampak na težo, kar je edino pravo.

Ta zveza poučuje tudi kmetovalce, kako jim je ravnati, da bodo imeli od kokošarstva čim večje dobičke. To dela s prirejanjem poučnih predavanj po deželi ali pa z razdeljevanjem

tiskanih navodil. Tako navodilo hočemo tu posneti in gotovo pride tudi našim gospodinjam prav:

Da se jajca čim boljše uporabijo, skrbé naj oni, ki redijo kokoši, da bodo oddajali 1. vedno sveža in snažna jajca, 2. kolikor mogoče velika jajca in 3. mnogo jajc po zimi od oktobra do marca. Da to dosežejo ravnajo naj se po naslednjih navsvetih:

1. Čim večkrat se jemljejo jajca iz gnezda, tem bolj snažna ostanejo. Podložek naj bo iz porcelana. Gnezdo je večkrat očistiti in nadomestiti z novo steljo. V ta namen je najboljša otava. Jajca naj se hranijo v hladnem, vendar ne zaduhlem prostoru.

2. Velikost jajc odvisna je od kokošje oskrbe, posebno od piče, ki mora imeti mnogo beljakovine in vapna v sebi, potem od kokošjega plemena ter od tega, da odbiramo za rejo samo dobre jajčarice. Po zimi so kokošim mesna moka in zdrobljene kosti neobhodno potrebna hrana; ko se goliijo se priporoča tudi ribja moka, *ker dobijo kokoši s tem pridatkom lažej in bolj hitro novo perje, pa tudi začnejo jeseni prej nesti. Osobito italijanska in rumeno-grahasta wyandotteska kokoš nosita lepa, velika in težka jajca, ako jih pravilno krmimo.

Za rod, obstoječ iz 1 petelina in 14 kokoši, priporoča se poleti, če se kokoši prosto pasejo: zjutraj: 60 gramov (3 žlice) mesne moke, 150 g (1 l ter) pšeničnih otrobov, 450 g (4 srednji gomolji) kuhanega krompirja in 38 g (2½ žlici) zdrobljenih kosti. Zvečer je dati 750 g (1 l) ječmena (turščice). Jutranjo hrano je treba premešati. Če se kokoši ne morejo pasti ali po zimi, rediti jih je tako-le: 120 g (6 žlic) mesne moke, 300 g (2 l) otrobov, 750 g (7 ali 8 gomoljev) krompirja, 76 g (5 žlic) zdrobljenih kosti in zvečer 750 g (1 l) ječmena (turščice). Ob golenju dodati je še 75 g (2½ žlici) ribje moke. Če imamo po zimi rudečo deteljo na razpolago, redimo kokoši pozimi s to hrano: zjutraj: 60 g mesne moke, 450 g (3 l) pšeničnih otrobov, 750 g kuhanega krompirja, 300 g (2 pesti) rudeče detelje (štajerske), 38 g zdrobljenih kosti in zvečer 750 g ječmena ali ovs (turščice). Deteljo je treba prejšnji večer oblití z vrelo vodo in pustiti preko noči v pokriti posodi. Po zimi je dati tretjino zrnja opoldne, dve tretjini zvečer. Tako krmljenje stane za vsako kokoš samo 1½ vinar na dan.

3. Koklje smejo valiti samo meseca marca, aprila in maja, ker bodo piščeta, ki se izvale v tem času, gotovo že v jeseni pričela nesti. Le na ta način zamoremo imeti tudi pozimi jajca. Kokošim naj se ne podlaga v juliju ali avgustu. Jajca za valenje preskrbi naj si vsakdo od tam, kjer se kokoši za pleme preskušajo na njihovo vrednost.

Meseca marca do maja naj se shrani toliko jajc, kolikor se jih bo potrebovalo doma pozimi. V marcu, aprilu in maju so jajca namreč najbolj poceni, nasprotno so sveža zimska jajca draga in se lahko prodajo, kar nam daje večje dohodke. Najboljši način, da shranimo jajca od spomladi za zimo, je, da jih denemo v vodno steklo (Wasserglas). Na en liter tega sredstva (kupi se v mirodilnici) deti je 8 do 10 litrov vode, kar zadostuje za 100 do 150 jajc. Jajca položijo se v ta namen v čisto, lončeno ali leseno posodo, ki nima nobenega duha in raztopina vodnega stekla se vlije na jajca, da jih popolnoma pokrije. Če stavimo bolj pozno v posodo druga jajca, doliti je tudi tekočine. Gornja jajca naj bodo vsaj za 2 prsta pod tekočino. Jajca, ki v tekočini plavajo, porabiti je čim prej v kuhinji, ker ne bi trajala dolgo. Ko je posoda z jajci polna, prenese naj se v klet ali kak hladen prostor, postavi na tla ter pokrije z lesenim pokrivalom.

Najbolj važne točke, na katere je paziti pri tem prirostem načinu za ohranitev jajc so: 1. uporabljati se smejo samo sveža jajca, ki so največ 1 teden stara; 2. jajca morajo biti čišta; pomazana jajca je prej oprati; 3. raztopina vodnega stekla mora jajca vedno pokriti; 4. vodno steklo mora biti prave kakovosti.

Gledé uporabe tako ohranjenih jajc opomni naj se še, da se jih sme samo toliko vzeti iz tekočine, kolikor se jih takrat rabi. Pred rabo je treba jajca oprati. Če se hoče jajca v lupini kuhati, mora se jim napraviti s šivanko luknjico. V nasprotnem slučaju se lupina raztrže. To prihaja od tod, ker je vodno steklo zaprlo vse luknjice v lupini in zato ne more zrak iz jajca.

Ali naj se goni živina na pašo?

Večina občinskih pašnikov po naši deželi se je zadnja leta razdelila. To delo popolnoma odobrujemo, kajti ni ga v

vasi slabšega zemljišča, nego je „gmajna“. Od kar obstoji svet še nikdar se ni nikdo zmenil, da bi se ta zemljišča v kakem obziru zboljšala, vsakdo pa je vedno gledal, kako bi jih najbolj izkoristil. Ne smemo se toraj čuditi, če je „gmajna“ dandanes v največ občinah prava puščava. Kjer so se pa občinski pašniki razdelili, tam vidimo, da se je marsikatera parcela spremenila v lepo polje, v dober travnik ali rodoviten vinograd. Vsem onim občinam, ki imajo še vedno skupna zemljišča, priporočamo toraj naj jih razdelé, kajti le tam, kjer je samo en gospodar zamoremo dobiti od zemljišča vse koristi, ki jih lahko to dá, slabo pa je povsod, kjer je na stotine gospodarjev, ki delajo vsak po svoji volji.

Razdeljevanje pašnikov proužročilo je, da se je ponekod paša živine popolnoma opustila. Uzroki so razni. Najbolj tehten uzrok je gotovo ta, da se mora živina na pašniku čuvati, drugi uzrok je pa ta, da izgubimo na pašniku mnogo gnoja. Tudi je bila živina, ki se je gonila na pašo navadno bolj revna nego doma pitana. Zato so kmetje tu in tam rajše posejali več krmskih rastlin in so redili živino v hlevu.

Ne moremo trditi, da niso gornji uzroki radi opuščanja paše važni, ne, marsikateri kmet sploh ne more svoje živine drugače rediti, razun v hlevu, toda v mnogih krajih pri nas se je šlo v tem oziru predaleč. Reja živine v hlevu, kjer se ne more živinče premikati, ni prava pot, če hočemo, da bo to zdravo, trpežno in krepko. Zato vidimo pri nas, kako se množi na naši živini vedno bolj pogubonosna jetika ali taberkuloza. Če redimo živino v hlevu, res se ni treba jeziti s pastirjem, mnogo dela pa proužroča košnja sveže krme. Kjer je trava le majhna je pa sploh ne moremo drugače uporabiti kot za pašo. V hlevu rejeno živino moramo tudi večkrat čistiti.

Če premislimo to in ono, pridemo v največ slučajih do zaključka, da delamo bolj gospodarsko, če gonimo živino na pašo. Posebno tam je paša na mestu kjer imamo mnogo slabega zemljišča, katerega ne moremo spremeniti v njivo ali travnik. Toda tudi tu ne vselej. Če je zemljišče kamenito ali jako strmo in se je bati, da se živina pokvari, je boljše, če taka zemljišča pogozdimo. Posebno za oddaljena zemljišča ni druge poti. Gladka zemljišča pa dajo lahko kot pašniki mnogo dobička. Seveda je treba, da jih včasih kaj zboljšamo. Na sploh

pa se pri nas za pašnik nikdo ne zmeni. Vedno gonimo živino na pašnik, a da bi za tega tudi kaj storili, to ne pade nikomur v glavo. In vendar je tudi tu potrebno delo. Ravno sem čital nemško knjigo, kjer pripoveduje nekdo, kako se je cela nemška pokrajina opomogla edino le s tem, da so začeli kmetje tudi svoje pašnike gnojiti in oskrbovati. Na tistem prostoru, kjer so pasli prej 100 goved, zamogli so prerediti potem trikrat toliko glav živine. Tam so potrosili po pašniku na 1 hektar (skoraj 2 orala) prostora 7—8 q Tomasove žlindre, 7—8 q kajnita in 1 q solitra. Pašnik so razdelili na več delov (3 do 4), da ni mogla živina vse paše onečediti, marveč se je pasla od kraja. Tudi mi posnemajmo napredne kmetovalce. Lotimo se čiščenja pašnikov! Drobno kamenje in razno grmovlje odstranimo, a pašnik pogladimo z napeljšano zemljo. Ako se je trava močno poizgubila, posejmo pašnik z dobrim travnim in deteljnim semenom ter ga primerno pognojimo. Kdor ima doma dovolj gnojnice, pelje naj to na pašnik in jo tam razkropi, kdor pa nema tega domačega pomočka za raščo trave, kupi naj prihodnjo jesen umetna gnojila. Če le mogoče, napravi naj se na pašniku tudi napajališče, da ugasi živina, kedar ji drago svojo, žejo. Če imamo samo en pašnik, razdelimo ga vsaj na dva ali tri dele in še-le potem, ko je živina popasla travo na prvem delu, spustimo jo na drugi, tretji. V tem času zraste trava zopet v prvem delu in paša se pričinja z nova. Živalskega gnoja ne smemo puščati po pašniku v kupčkih, ker živina ne je one trave, ki raste ob tem gnoju, marveč razgrnimo ga na večo površino ali pa ga spravimo na veči kup. V jeseni potrosimo ta gnoj enakomerno po pašniku.

Kmetje! Če boste tako delali z vašimi pašniki, dajali vam bodo ti več dobička, nego travniki. O tem je prepričan tudi gornji nemški pisatelj, kateri je premenil svoje najlepše travnike poleg hiše v pašnike. Osobito priporočam vam Kraševci, da opustite tisti lov za peščico trave tam po skalovju. Ta trava vas stane več, nego je vredna. Za oni denar, ki ga imate dati ženjicam, počistite rajši po vaših pašnikih drobno kamenje in to delo vam bo dalo več dobička, nego ostarelo seno, osobito pa še, če se poprimete tudi vi gnojenja pašnikov. Št.

GOSPODARSKE DROBTINICE.

Škropite! Večina naših vinogradnikov je poslušalo letos nas in so škropili, toda nekateri so ostali še vedno gluhi. Te poslednje svarimo še enkrat, naj ne zaupajo preveč v slučaj, da ne bo letos peronospora škodovala. Boljše je, da opravimo škropljenje nekolikokrat preveč, nego samo enkrat premalo. Osebito priporočamo tudi naj se škropijo v zeleno cepljene trte. Mladega listja se peronospora mnogo lažej prime nego starega. Tudi trtnice naj se škropijo in sicer vsaj vsakih 14 dni. Če je pa lega nizka in vlažna, ni odveč tudi škropljenje vsakih 8 dni. Opomniti moramo, da je popolnoma dovolj, če stavimo na 1 hetko vode 1 *kg* galice in primerno množino vapna. Samo v nizkih in zapadnih legah rabimo lahko nekoliko več galice. Po nekaterih vipavskih občinah škropijo sedaj v četrto. Imajo prav! Posnemajte te vinogradnike tudi drugod!

Kmetovalci, poskušajte gnojenje s solitrom! — Če hočete imeti lepo turščico, mnogo grozdja, krasno zelje, potrosite na 1000 *m*² (360 kvadratnih sežnjev) 10 do 15 *kg* solitra. Za trošenje je sedaj najboljši čas. Trositi je ob suhem vremenu in sicer tako, kakor se seje žito. Soliter se dobi po 30 vinarjev *kg* v „Goriškem kmetijskem društvu“.

Naprava medice. — V krajih, kjer ni vina a hočemo imeti poleti okrepčevalno pijačo, napravimo si to lahko s pomočjo medu. V ta namen zmeša se 10 litrov vode, najboljša je deževnica s 5 kili medú, a ti zmesi se doda še 100 *g* čiste vinske kisline. Takočina se postavi v sod in dodá se ji nekoliko drožja (fece), katero prouzroči vrenje. Sedaj poleti povré medica v kratkem, pozimi pa je treba segreti prostor kjer se nahaja, na 17 do 20 °C. Ko je prenehalo vrenje, je medico pretočiti v drugo posodo, da se jo loči od drožja. Za nekoliko časa se medica očisti in je jako dobra alkoholna pijača. Če jo denemo nekoliko prej, nego konča vrenje popolnoma, v steklenice in te dobro zataknejo, dobimo lahko šumečo medico, ki je nekak šampanjec.

Ali naj se daje sol živini? — Sol se spreminja v živalskem želodcu v solno kislino, ki ima namen, da razkroji razno hrano, ki pride v živalsko telo. Če ne dobiva žival soli, ne more popolnoma

prebaviti piče. Kdor hrani toraj na soli, ta zameta na krmi. Žival, ki ne dobiva vedno soli, se ne more zato tudi dobro sponašati. Večina naših kmetovalcev niti ne vé, kako potrebna je sol živini. Zato je pa pri nas tu pa tam mnogo kmetovalcev, ki ne polagajo živini nikdar tega pomočka za prebavljanje. Drugi ga dajejo živini vsakih osem ali štirinajst dni. To je slabo gospodarstvo. Kaj bi rekli taki gospodarji, ako bi se jim dalo tudi njim vsaki dan neslano jed, koncem tedna pa bi se jim vrglo v skledo kar pest soli. Gotovo bi ne bili s tem zadovoljni. Tako je tudi pri živini. Tudi ta mora dobivati sol redno vsaki dan in sicer je rabi: srednje govedo 15 do 30 gramov ($1\frac{1}{2}$ do 3 deke), ovca 4 do 8 gramov, prešič 4 do 8 gramov, konj 7 do 15 gramov na dan. Za vsako glavo govede treba je toraj na mesec okoli $\frac{3}{4}$ kg soli. Čim slabša je piča, več soli rabi živina. Najboljše je rabiti v ta namen živinsko sol, ker je bolj poceni. Živinska sol je ravno tisto, kar je navadna kuhinjska sol, vendar so ji primešali neko snov, da ne morejo rabiti ljudje te soli. Sol je potresti med pičo, bodisi med rezanico, otrobe, seno ali pa se polaga tudi kot taka v jasli, da jo živina liže. Nekateri priporočajo, naj se primeša sol senu koj, ko se kopiči na senik. Drugi priporočajo, naj se polaga v jasli solne kamne, toraj nerazmleto sol, da živina po volji liže. Mi smo bolj za to, da se meša sol sproti krmi.

Kdor hrani še vino, naj ga pretoči v kratkem tretjič, če ga ni še, a skrbi naj, da bo posoda vedno napolnjena. V nasprotnem slučaju se napravi na vinu kan ali pa se vino skisa. Skrbi naj tudi, da bo v kleti kolikor mogoče hladno.

Zeleničič ali verduc je v naših Lahih in deloma tudi okoli Gorice precej razširjena trta. Čudno je pri ti trti, da na rip. portalis noče vspevati. Na slov. odd. kmet. šole se razloček med trto, cepljeno na ripariji in monticoli prav krasno vidi. Na prvi podlagi pognal je zeleničič komaj 2 pednja, na monticoli nad 1 meter. Zeleničič požlahtnite toraj le na rupestris monticolo.

Jasli so živini to, kar je človeku skleda. Po naših hlevih pa dobimo čestokrat, da so jasli strašansko zamazane. Očiščene niso bile, od kar jih je mojster napravil. V takih jasliah ne jé živina rada, kakor ne človek iz umazane sklede. Snaga je tudi tu neobhodno potrebna, če hočemo, da se bo živina redila. Jasli je toraj večkrat očistiti in, če mogoče tudi oprati. Ako so jasli pokvarjene in razbite, jih je popraviti, da se živina pri njih ne poškoduje. Pravi gospodar mora imeti povesod svoje oko!

POROČILA.

„Goriško kmetijsko društvo“ prosi svoje člane in naročnike „Primorskega Gospodarja“, da poravnajo čim prej letnino, bodisi za tekoče in nekateri tudi za prejšnje leto. — Ker so se nekateri pritožili, da ne dobivajo lista, prosi se vsakdo, da list v tem slučaju reklamira. Odprtemu pismu, na katero se zapiše „časniška reklamacija“, ni treba niti poštna znamke. Opomniti je, da 4. št. letošnjega letnika ni več na razpolago.

Kako kaže letina okoli Gorice? — Hvala Bogu, do sedaj še dobro. Po Vipavskem in po Brdih so trte večidel odcvetele, po Krasu in na Kanalskem so pa ravno v bujnem cvetju. Nekateri trsi so se sicer osuli, po večini pa smemo biti letos s cvetjem zadovoljni. Če ne pride sedaj kaka nesreča, zamoremo gojiti precej nade na dobro trgatev. Sadje tudi ne obeta slabo. Jablani, hruške in češpe se prav zlomijo, če ostane vse sadje. Tudi breskev je ostalo po bolj visokih legah mnogo. Črešnje so se večinoma pobrale. Cena jim je bila jako različna. Menjala se je od dneva do dneva, kakor so jo postavljali trgovci. Nekatere dni so bile črešnje po 8 vin., druge tudi po 50 vin. Srednja cena jim je bila okoli 20 do 30 vin. Boljše so se plačevale črešnje na korminskem trgu, kjer je bilo nekoliko bolj solidnih trgovcev, dasi židov. Tu so se plačevale črešnje povprečno po 50 vin., prve celó tudi po kroni in še dražje. — Poljščina kaže do sedaj tudi dobro. Žito je lepo, samo mnogo plevela je v njem, ker se ga je premalo čistilo, a krompir je še lepši. Turščica raste normalno. Sena bo letos več, nego druga leta, vendar je cena senu že sedaj precej visoka.

Kako kaže letina po drugih deželah? — Glasom poročila c. kr. kmet. ministerstva, kazala je letina sred junija: Žito je skoraj povsod lepo. Samo v Vshodni Galiciji je trpelo radi prevelike moče meseca maja in radi povodenj. Trta pokazala je povsod obilo zaroda. Na Tirolskem je ostalo letos mnogo trt gluhih in niso pognale. Upanje na dobro sadno letino se je skoraj v vseh deželah zmanjšalo radi deževnega vremema ob cvetju in radi škodljivcev, ki nastopajo v veliki meri (cvetoder, gosenice, rujavi hrošč, zeljnati belin). Na Severnem Češkem in na Gornjem Štajerskem napravili so viharji, na Solnograškem mrazovi, na Koroškem pa sneg obilo kvara na sadnem drevju. V Šleziji in Vshodni Galiciji so izgubili skoraj vse nade na

sadno letino. V kolikor se zamorejo razmere do sedaj preceniti, bode jabolk in češp za slabo srednjo letino, hruške pa kažejo popolnoma slabo.

Ceno prvemu krompirju postavili so letos v Gorici zelo nizko. Trgovci s tem glavnim pridelkom goriške okolice sklenili so med sabo pogodbo, po kateri ga ne bodo plačevali dražje, nego po 7 vinarjev kilogram. Štandrežki kmetovalci so se v ta namen pritožili pri „Gor. kmetijskem društvu“, katero je pisalo gledé tega raznim trgovcem s krompirjem po večih mestih. Po taki ceni se ne izplača v današnjih časih, ko so delavci tako dragi, prodajati zgodni krompir. Boljše je, da ga kmetovalci obdržé v zemlji toliko časa, da dozori. Če se bo krompir pozneje tudi bolj po ceni prodajal, pa ga bo mnogo več. Izgube ne bo toraj. Pač slednji čas je, da vkrenemo ono pot, ki nam je začrtana v vodnem članku. Ti ljudje so nam pričeli napovedovati cene. Ako bodemo kmetje složni, ne bo pa šlo. Osvobodimo se pijavk v človeški podobi!

Brezobrestna posojila za obnovo opustošenih vinogradov so se že dovolila. Sedaj pregleduje komisija vinograde po Vipavskem in prihodnji teden jih bo pregledovala po Krasu. V kratkem dojde na one vinogradnike, ki so dobili posojila, zadolžnica, katero morajo pred sodnijo podpisati (sodni oficijal mora podpis overiti) ter vrniti okrajnemu glavarstvu, da napravi to prošnjo za vknjižbo dolga.

Vino se je po Vipavskem in po Brdah že skoraj v-e pro-dalo. Cena mu je zato tod porastla. Za belo vipavsko vino plačuje se sedaj okoli 35 K za hekto, črno se pa prodaja tudi po 50 K.

Vinski semenj na Dunaju. — Dné 19. maja vršil se je v arkadah občinske zbornice na Dunaju velikanski vinski semenj. Vinogradniki iz celega Nižjega Avstrijskega ponujali so ta dan Dunajčanom svoje pridelke. Tega semnja, ki se je priredil pod pokroviteljstvom nadvojvode Frana Ferdinanda, vdeležilo se je mnogo odličnih oseb n. pr. kmetijski minister Buquoy, namestnik Kielmansegg, deželni maršal Schmolck, knez Auersperg, župan dunajski Lueger, dvorni svetnik Portele itd. Dné 20. maja pa je bil na Dunaju Nižeavstrijski vinarski shod, katerega se je vdeležilo nad 10.000 vinogradnikov. Na njem se je poročalo o napredovanju nižeavstrijskega vinogradništva, zahtevalo se je znižanje davkov pri poškodovanju po elementarnih nezgodah v

odstotkih škode, nadalje naj se prepove naprava umetnega vina in petjota, potem naj se prepove umetno zboljšavanje mošta in vina, če se vina po imenu označijo, imenovati je pravi kraj, kjer so se pridelala in slednjič se je zahtevalo naj se kleti kontrolirajo.

Prvi avstrijski zadrudni shod na Dunaju, kateri se je vršil koncem prošlega meseca, bil je pravi kmetijski zbor, katerega se je vdeležilo nad 500 zastopnikov raznih zadrug iz cele naše države. Dr. Störck, načelnik splošne zveze avstrijskih kmetijskih zadrug, podal je nekako zgodovino avstrijskega kmetijskega zadrudništva. Sedaj se veže v splošni zvezi 18 eželnih zvez, ki imajo okoli 5000 zadrug. Govorili so tudi drugi, .enimo naj pa samo, kar je povedal načelnik Zadrudne zveze za Nemčijo tajni svetnik Haas, da šteje ta, lansko leto dovršena zveza sedaj 17.000 zadrug, kar pač govori, na kakšni stopinji se nahaja zadrudništvo na Nemškem. Nadalje so govorili razni referenti, kakor dr. Raffay o splošni koristi zadrudništva ter o skladiščih na Nižjeavstrijskem ter o nižjeavstrijski vinarski zadrugi. Dr. Sedlak priporočal je, naj bi se o zadrudništvu več poučevalo. Potem se je govorilo o nabavi in prodaji zadrudnim potom, o tem, kako bi se pokrile izgube v zadrugah z omejeno zavezo, o ustanovi osrednje državne blagajne, o popularni varnosti hranilnih vlog pri kmetskih posojilnicah, o žitnih skladiščih in prevažanju žita po železnicah, o vinskih zadrugah itd. Upa se, da prinese ta shod kmetijstvu mnogo koristi. Pač slednji čas je, da se tudi kmetje enkrat združimo v obrambo proti onim, ki bi radi živeli od naših žuljev.

